



Wydział Filologiczny



UNIwersytet Gdański

Gdańsk, 18 listopada 2019 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Teaching English Phonetics to Polish Learners across Age and Level Variables

(Nauczanie fonetyki języka angielskiego w Polsce w różnych grupach wiekowych i na różnych poziomach zaawansowania)

autorstwa Pana mgr. Zbigniewa Czai

1. Uwagi wstępne

Rozprawę doktorską pt. *Teaching English Phonetics to Polish Learners across Age and Level Variables (Nauczanie fonetyki języka angielskiego w Polsce w różnych grupach wiekowych i na różnych poziomach zaawansowania)* Pan mgr Zbigniew Czaja przygotował pod kierunkiem Pana dr hab. Tadeusza Danilewicza, prof. nadzw., zatrudnionego w Wyższej Szkole Bankowej w Gdańsku.

W tym wstępie chciałabym zaznaczyć, że praca dotyczy bardzo ważnego, zagadnienia glottodydaktycznego, a mianowicie nauczania wymowy angielskiej. Wymowa jest nierzadko ignorowana przez nauczycieli, z różnych powodów, dlatego badanie jej nauczania z pewnością nie było łatwe.

Należy też tu podkreślić, że Autor przeprowadził badania wśród ponad 200 nauczycieli, jak również przedstawił wyniki swoich wieloletnich obserwacji z punktu widzenia nauczyciela akademickiego prowadzącego zajęcia z fonetyki, a także inne zajęcia z praktycznej nauki języka angielskiego, mającego bogate doświadczenie w uczeniu nie tylko studentów filologii angielskiej.

2. Tytuł i struktura rozprawy

Tytuł rozprawy w pełni odzwierciedla jej treść – Autor zajmuje się wyłącznie zagadnieniem nauczania wymowy angielskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Polaków uczących się tego języka i ich nauczycieli.

Jeżeli chodzi o strukturę, licząca 212 stron (plus osobny aneks) rozprawa składa się z następujących części: wstęp, dwa rozdziały teoretyczne, dwa rozdziały badawcze, wnioski, aneksy, bibliografia oraz abstrakty po angielsku i po polsku. Struktura rozprawy jest prawidłowa. Jedyne drobne zastrzeżenie dotyczy miejsca aneksów – wszystkie powinny być zamieszczone po bibliografii.

3. Ocena poszczególnych części rozprawy

We wstępie (*Introduction*, s. 7-10) Autor zwięźle przedstawia cele rozprawy, problemy badawcze i hipotezy oraz nakreśla pokrótce treść poszczególnych rozdziałów. Głównym celem rozprawy jest diagnoza obecnego stanu nauczania wymowy angielskiej w Polsce, do postawienia której wykorzystane zostało badanie ankietowe.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *Significance of Pronunciation in Language and Foreign Language Teaching* (s. 11-16), Pan mgr Czaja zajmuje się miejscem wymowy w systemie językowym, po czym przechodzi do problemu wymowy w nauce języka obcego, koncentrując się między innymi na takich czynnikach jak wiek osób uczących się języka oraz korzyści płynące z opanowania wymowy w stopniu zbliżonym do wymowy rodzimych użytkowników danego języka. Autor podkreśla, że osoby uczące się powinny właśnie do tego dążyć.

Rozdział drugi, pt. *Teaching Pronunciation – Historical Overview* (s. 17-31), jest również teoretyczny. Autor przedstawia w skrócie historię nauczania wymowy, rozpoczynając od czasów starożytnych. Najwięcej uwagi poświęca miejscu nauki wymowy w metodach nauczania i podejściach rozwiniętych w XX wieku, między innymi w metodzie bezpośredniej, metodzie audiolingwalnej czy podejściu komunikacyjnym. Ponadto rozdział ten zawiera krótki przegląd podejść, a także technik nauczania wymowy.

Rozdziały teoretyczne (pierwszy i drugi) oceniam pozytywnie. Jedyne uwagi dotyczą braku dat ważniejszych publikacji na temat nauczania wymowy – na s. 26

Autor podaje liczne nazwiska językoznawców polskich i zagranicznych bez powoływania się na ich prace (należy tu jednak podkreślić, że prace tych uczonych zostały ujęte w bibliografii).

W rozdziale trzecim, noszącym tytuł *Teaching Pronunciation across Age and Level Variables* (s. 32-91), przedstawione są wyniki badań ankietowych przeprowadzonych przez Pana mgr. Czaję wśród 220 nauczycieli języka angielskiego. Kwestionariusz składał się z dziewięciu części, zawierających w sumie 139 pytań. Autor chciał zbadać, co nauczyciele sądzą i wiedzą o wymowie, jak i kogo jej uczą, jakich używają materiałów i których aspektów wymowy uczą. Ponadto interesowały go opinie uczniów i doświadczenia nauczycieli wyniesione ze szkoły, a także, jak „się odczuwa” mówienie po angielsku. Dzięki temu, że respondenci pracowali z uczniami będącymi w różnym wieku i reprezentującymi różne stopnie zaawansowania w nauce angielskiego, a także dzięki relatywnie dużej liczbie respondentów, Autor mógł osiągnąć założony cel, jakim było nakreślenie pełnego obrazu nauczania wymowy angielskiej w Polsce.

Na szczególną pochwałę zasługuje szczegółowość kwestionariusza, zdobycie i przeprowadzenie badania wśród 220 respondentów, a także klarowne przedstawienie jego wyników.

Wyniki ankiety są omówione zarówno w rozdziale, jak i w aneksie noszącym tytuł *Methodology Appendix (Chapter III)* (s. 151-191). Zastanawiam się, czy nie lepiej byłoby dyskusję zawartą w aneksie umieścić w rozdziale trzecim. Z drugiej strony rozumiem, że Autor chciał w tym rozdziale zawrzeć najważniejsze, najogólniejsze wyniki, dające jasny obraz sytuacji, a szczegóły mogłyby ten obraz rozmyć. Można byłoby nawet zrezygnować z niektórych detali. Obszerny kwestionariusz dostarczył Autorowi bardzo duży zbiór danych. Trzeba tu odnotować, że Pan mgr Czaja ma pełną świadomość tego, że przeanalizowanie i omówienie wszystkich pozyskanych danych wykraczałoby poza ramy dysertacji.

Rozdział czwarty, zatytułowany *The Most Troublesome Aspects of English Pronunciation for Polish Learners of English and Ways of Dealing with Them* (s. 92-143), omawia problemy Polaków z angielską wymową oraz daje przykłady błędnej artykulacji samogłosek i spółgłosek. Autor również przedstawia, jak korygować błędy w wymowie. Drobiazgowo prezentuje substytucje dźwięków, powiązując ich przyczyny z cechami polskich samogłosek i spółgłosek, a także konsekwencje substytucji – nie tylko zagraniczny akcent, ale także nieporozumienia w komunikacji.

Jak już wyżej zasygnalizowałam, Pan mgr Czaja prezentuje wyniki swoich wieloletnich obserwacji i przemyśleń poczynionych z perspektywy nauczyciela akademickiego zaangażowanego w nauczanie fonetyki.

Rozdział ten niewątpliwie oferuje wiele rozwiązań, które powinny być wykorzystane przez nauczycieli języka angielskiego. Oceniam go pozytywnie, nie tylko z powodu walorów praktycznych, ale i wnikliwości obserwacji, a także trafności proponowanych rozwiązań.

We wnioskach (*Conclusions*, s. 143-150) Autor zgrabnie podsumowuje wyniki przeprowadzonych przez siebie badań, nawiązując do postawionych na początku rozprawy hipotez. Ponadto przedstawia postulaty dotyczące nauczania wymowy angielskiej.

4. Wykorzystana literatura

Bibliografia jest bogata i ujmuje liczne prace związane z fonetyką i nauczaniem wymowy angielskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Polaków uczących się tego języka.

5. Język rozprawy

Rozprawa została napisana dobrą naukową angielszczyzną, chociaż z recenzenckiego obowiązku muszę odnotować pewne drobne potknięcia, m.in. interpunkcyjne.

6. Aspekty techniczne

W pracy zdarzają się pewne potknięcia techniczne. Drobne zastrzeżenia dotyczą między innymi niekonsekwentnego zapisu niektórych danych w bibliografii, niekonwencjonalnego umieszczenia tytułów dwóch rozdziałów, braku lub złej numeracji niektórych części rozprawy.

Uwagi dotyczące aspektów technicznych oczywiście nie wpływają zasadniczo na moją ogólną ocenę rozprawy.

7. Ewentualne dalsze losy rozprawy

Rozprawa mogłaby stanowić podstawę do opracowania publikacji, najlepiej monografii – i to nie jednej, a dwóch. W pierwszej monografii Autor – po uporządkowaniu danych i przemyśleniu ich prezentacji – mógłby przedstawić wyniki i analizę badań ankietowych opisanych w rozdziale trzecim rozprawy i aneksie pt. *Methodology Appendix*, natomiast w drugiej monografii mógłby omówić wyniki swoich obserwacji i propozycje zawarte w rozdziale czwartym rozprawy. Ta druga monografia, o charakterze bardziej praktycznym, oferująca cenne wskazówki i postulaty dotyczące nauczania wymowy angielskiej w Polsce, przeznaczona byłaby nie tylko dla nauczycieli tego języka, ale również dla studentów filologii angielskiej – przyszłych nauczycieli, którzy mogliby także poprawić swoją wymowę.

8. Ogólna ocena rozprawy

Pan mgr Zbigniew Czaja podjął się trudnego zadania, jakim było zdiagnozowanie sytuacji nauczania wymowy angielskiej w Polsce z uwzględnieniem różnych przedziałów wiekowych i różnych poziomów zaawansowania uczniów. Autor rozprawy zebrał bogaty materiał – zarówno pochodzący z badania ankietowego, jak i z wieloletnich własnych obserwacji. Należy też zauważyć, że rozprawa ma nie tylko charakter naukowy, ale także wymiar praktyczny. Z pewnością jest interesująca dla glottodydaktyków badających nauczanie fonetyki w Polsce, a także dla nauczycieli chcących poszerzyć swoje umiejętności w zakresie nauczania wymowy angielskiej.

Konkludując, pracę Pana mgr. Zbigniewa Czai, zatytułowaną *Teaching English Phonetics to Polish Learners across Age and Level Variables (Nauczanie fonetyki języka angielskiego w Polsce w różnych grupach wiekowych i na różnych poziomach zaawansowania)*, oceniam pozytywnie. Spełnia ona wymagania stawiane rozprawom doktorskim. Wnioskuje zatem o dopuszczenie Pana mgr. Zbigniewa Czai do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Danuta Stanulewicz

dr hab. Danuta Stanulewicz, prof. nadzw.